

1 Úvod

České republice se v roce 2008 vyhnula finanční krize, nicméně jakožto malá a otevřená ekonomika byla koncem minulého roku zasažena, v poválečném období bezprecedentním, globálním poklesem poptávky a z něho vyplývajícím poklesem hospodářského výkonu. Mezikvartální pokles výkonnosti je predikován i po celý rok 2009. Tento vývoj má samozřejmě odpovídající dopady na veřejné finance. Na jedné straně dochází k poklesu daňových příjmů, na straně druhé narůstají zejména sociální dávky obyvatelstvu zasaženému nepříznivým vývojem hospodářství. Zároveň se vláda pokouší alespoň částečně zmírnit dopady krize různými diskrečními opatřeními.

Fiskální výhled je založen na dubnové Makroekonomické predikci MF a je tak ve svých předpokladech zatížen stejnými riziky jako tato predikce. Jistě však není třeba zdůrazňovat, že se ČR nachází v období neexistence pevné parlamentní většiny a zároveň v období předvolební kampaně, což znamená, že jakékoliv plánování fiskální politiky je značně obtížné a nejisté. **Předkládaný fiskální výhled uvažuje jen ta opatření, která byla schválena vládou ČR a následně předložena Parlamentu ČR. Jejich souhrn je uveden v kapitole 2, box 1.**

Vláda deklarovala cíl udržet deficit státního rozpočtu v roce 2010 ve výši 166 mld. Kč, přičemž je uvažován stejný soubor opatření, se kterým pracuje i tento Fiskální výhled. To znamená, že Poslaneckou sněmovnou dodatečně schválená opatření by vláda v návrhu státního rozpočtu na rok 2010 měla kompenzovat škrtů v jiných oblastech tak, aby tato dodatečná opatření měnila pouze strukturu příjmů nebo výdajů veřejných rozpočtů. Jasně vymezení uvažovaných opatření však zároveň umožňuje, v případě, že by nebyla vůle dodržet uvedený deficit státního rozpočtu, poměrně jednoduchý výpočet změn deficitu vládního sektoru.

Fiskální výhled také nezahrnuje dopady prodeje emisních povolenek na deficit sektoru vlády v letošním roce, ani dopady v několika následujících letech. Jednak tato operace nebyla ještě zohledněna ČSÚ a jednak a především se jedná o jednorázovou operaci, jejíž celkové dopady na deficit se v čase plně kompenzují. V současné situaci se jeví jako vhodnější nekomplikovat diskusi o nastavení fiskální politiky dopady této jednorázové operace na deficit vládního sektoru, a to přesto, že je zřejmé, že deficit sektoru vlády bude v roce 2009 z tohoto titulu mírně zlepšován, zatímco v několika následujících letech naopak mírně zhoršován.

Tématem tohoto vydání je koncept akruálních daní a metoda jejich výpočtu v ČR. Jsou zde shrnuty hlavní rysy akruálního a hotovostního účetnictví, možné metody výpočtu akruálních daní, včetně diskuse jejich vlastností, a popis metody výpočtu používané v ČR.

1.1 Makroekonomický vývoj

V posledním čtvrtletí roku 2008 se skokově změnila vnější podmínky, výpadek zahraniční poptávky se projevil ve vývoji domácích makroekonomických ukazatelů. V období probíhající ekonomické krize je makroekonomický výhled s horizontem na 4 roky, tedy do roku 2012, zatížen mimořádně vysokou mírou nejistoty. Za současného stavu znalostí je velmi obtížné odhadnout hloubku, délku trvání, rozsah a následné dopady nepříznivé situace v české ekonomice.

Projekce dává výrazně horší obraz budoucnosti ve srovnání s projekcí předcházející. Předkládaný výhled je založen na predikci koncentrace krizových jevů do roku 2009 a jejich následného odeznívání

spojeného s postupným mírným ožíváním ekonomického výkonu. Zahrnuje v sobě makroekonomické efekty navrhovaných protikrizových opatření.

Česká ekonomika zřejmě od 4. čtvrtletí roku 2008 prochází obdobím ekonomické recese, charakterizované mezičtvrtletními poklesy sezónně očištěného hrubého domácího produktu. Největší pokles je očekáván v 1. čtvrtletí roku 2009. V dalších čtvrtletích by poklesy měly být tlumeny opatřeními postupně nabíhajícími v ČR i obnovováním růstu u našich obchodních partnerů. Podle centrální projekce by se ekonomika měla vrátit k růstu počátkem roku 2010, ale v celém horizontu výhledu by měla přetrvávat záporná produkční mezera s nadprůměrnou nezaměstnaností, podprůměrným využitím výrobních kapacit, ale i nízkými inflačními tlaky.

Z hlediska užití by po celé období měl zůstat zachován mírný růst spotřeby domácností (podporovaný dezinflací i nižší sazbou pojistného na sociální zabezpečení) i vlády. I přes zvýšené infrastrukturní investice a zrychlené odpisování zřejmě v roce 2009 čeká tvorbu hrubého fixního kapitálu hluboký propad. V dalších letech by se již mohlo projevit zlepšené čerpání evropských fondů a s postupně se zlepšující ekonomickou situací by se mohly začít rozbíhat i produkční investice soukromého sektoru.

Rok 2009 je rokem výrazné dezinflace. Režim inflačního cílení se sníženým inflačním cílem na 2 % od roku 2010, zpevňující kurz koruny a absence nákladových (s výjimkou mírně rostoucích korunových cen ropy) i poptávkových tlaků by měly být zárukou nízkoinflačního vývoje i v dalších letech.

Rozsáhlý pokles zaměstnanosti se zřejmě odrazí v bezprecedentně nízkém tempu růstu objemu mezd a platů v letech 2009 a 2010, což negativně ovlivní výběr pojistného na sociální zabezpečení i daně z příjmů fyzických osob. V dalších letech by se mzdová dynamika měla postupně zvyšovat v souladu s tempem růstu nominálního HDP.

Rizika ekonomického růstu tohoto výhledu jsou stále ještě mírně vychýlena směrem dolů.

Tabulka 1-1: Hlavní makroekonomické indikátory

	2008	2009	2010	2011	2012	2009	2010	2011	
		Predikce	Predikce	Výhled	Výhled	Fiskální výhled - říjen '08			
Hrubý domácí produkt	(mld. Kč, b.c.)	3 706	3 692	3 747	3 923	4 127	4 016	4 314	4 648
	(růst v %, s.c.)	3,2	-2,3	0,8	2,4	3,0	3,7	4,4	5,2
Spotřeba domácností	(růst v %, s.c.)	2,8	0,9	0,9	2,0	2,5	3,9	4,2	4,2
Spotřeba vlády	(růst v %, s.c.)	0,9	1,8	1,2	0,8	0,0	0,5	0,0	0,0
Tvorba hrubého fixního kapitálu	(růst v %, s.c.)	3,1	-4,9	-0,2	2,5	3,0	4,5	6,2	7,0
Příspěvek zahr. obch. k růstu HDP	(proc. body, s.c.)	2,1	-1,6	0,5	0,6	1,0	0,4	0,9	1,5
Deflátor HDP	(růst v %)	1,7	1,9	0,7	2,2	2,2	2,1	2,9	2,4
Průměrná míra inflace	(%)	6,3	1,1	0,9	2,2	2,0	2,9	3,0	2,5
Zaměstnanost (VŠPS)	(růst v %)	1,6	-1,0	-1,6	-0,4	0,4	0,7	0,3	0,3
Míra nezaměstnanosti (VŠPS)	(průměr v %)	4,4	6,1	7,5	8,3	8,0	-	-	-
Objem mezd a platů (dom. koncept)	(růst v %, b.c.)	8,4	2,7	2,3	4,7	5,2	-	-	-
Podíl BÚ na HDP	(%)	-3,1	-2,9	-2,6	-2,3	-1,2	-2,3	-1,1	0,1
Předpoklady:									
Směnný kurz CZK/EUR		24,9	26,9	25,0	23,9	23,2	-	-	-
Dlouhodobé úrokové sazby (10 let)	(% p.a.)	4,6	4,3	4,5	4,5	4,5	-	-	-
Ropa Brent	(USD/barel)	97,7	53,0	65,5	79,0	85,8	-	-	-
HDP eurozóny (EA12)	(růst v %, s.c.)	0,8	-3,3	-0,5	0,9	1,8	-	-	-

1.2 Záměry fiskální politiky

V důsledku ekonomické recese došlo k významné změně fiskálního cíle. Ten nyní spočívá v udržení deficitu státního rozpočtu maximálně ve výši 166 mld. Kč v roce 2010, 164 mld. Kč v roce 2011 a 158 mld. Kč v roce 2012. Tomu odpovídá i plánované snížení střednědobých výdajových rámců v letech 2010 a 2011 a jejich nastavení pro rok 2012. Takto definovaná fiskální politika znamená pro rok 2010 zhoršení deficitu vládního sektoru na 5,1 % HDP a následné mírné zlepšování deficitu až na 4,3 % HDP v roce 2012.

Při takto nastaveném fiskálním cíli dochází k zajímavé situaci, kdy nová protikrizová opatření jsou svým způsobem sterilizována omezením jiných výdajů, resp. zvýšením daňové zátěže, což však v předvolebním období nebývá příliš obvyklé. Podpora automobilového sektoru prostřednictvím tzv. šrotového tak může být do určité míry kompenzována odložením obnovy vozového parku vlády nebo omezením investic do IT infrastruktury.

Na základě příznivého výsledku hospodaření v roce 2007 byla v červnu 2008 s ČR ukončena procedura při nadměrném schodku. Je zřejmé, že při současném nastavení fiskální politiky se ČR do této procedury v průběhu roku 2009 vrátí. Také snížení strukturálního vládního deficitu na 1 % HDP do roku 2012, ke kterému se ČR zavázala v rámci fiskálních pravidel EU, nebude, při platné metodice výpočtu strukturálního salda, dosaženo. Otevřenou otázkou tak zůstává, zda navržené tempo fiskální konsolidace bude, vzhledem k vysoké úrovni deficitů, považováno za dostatečné.

Výpočet cyklické složky salda je v současné době předmětem rozsáhlých diskusí, neboť se projevuje určitá tendence současné metodiky podhodnocovat cyklickou složku deficitu. Tato tendence se v růstové fázi projevovala nadhodnocením zlepšováním fiskální pozice, zatímco nyní je naopak nadhodnocováno zhoršování této pozice, tj. prohlubování strukturálního deficitu. Popis metodiky výpočtu cyklické složky deficitu a diskutované oblasti jsou uvedeny v kapitole 3, box 2.

Problematika výpočtu cyklické složky deficitu se projevuje i v případě ČR, neboť zhoršení strukturálního deficitu v roce 2009 o vypočtených 1,6 p.b. je vyšší, než by odpovídalo dopadu těch diskrečních opatření, která se projeví v roce 2009. Dopad dodatečných protikrizových opatření lze odhadnout na cca 1 p.b. v roce 2009 a odpovídá druhé části opatření¹ uvedených v boxu 1. Nicméně je potřeba si uvědomit, že v důsledku dříve neuvažovaného přesunu části akruálního výnosu spotřební daně z tabákových výrobků z roku 2008 do roku 2007 se poslední zvýšení sazeb u této daně projeví ve výnosech až v roce 2009. Celkový dopad všech diskrečních opatření by tak v roce 2009 měl být dokonce nižší než 1 p.b.

V dalších letech střednědobého výhledu dochází, s tím jak postupně končí platnost časově omezených protikrizových opatření, k postupnému zlepšování strukturálního salda. Nicméně jak plyne z předchozího, velikost těchto změn je ovlivněna už jen samotnou metodikou výpočtu. Rozsah konsolidace bude také sledován Evropskou komisí a nelze vyloučit, že bude muset být zvýšen.

---

¹ Tomuto tématu se také věnuje poslední dodatek ke Konvergenčnímu programu: Fiskální opatření České republiky v reakci na zhoršující se celosvětové ekonomické prostředí.
http://www.mfcr.cz/cps/rde/xchg/mfcr/xsl/konvergen_programy.html

Podstatným expanzivním faktorem zůstává příliv prostředků z fondů EU, které v principu nemají bezprostřední vliv na saldo vládního sektoru (mimo kofinancování), protože představují současně vládní příjem i výdaj, ale představují rozsáhlé dodatečné poptávkotvorné zdroje.

Tabulka 1-2: Nastavení fiskální politiky (ESA 95, % HDP)

	2008	2009	2010	2011	2012
	<i>Předběžné</i>	<i>Predikce</i>	<i>Výhled</i>	<i>Výhled</i>	<i>Výhled</i>
Saldo vládního sektoru	-1,5	-4,5	-5,1	-4,8	-4,2
Cyklická složka salda	0,5	-1,0	-1,5	-1,5	-1,6
Jednorázové a ostatní přechodné operace	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1	0,0
Strukturální saldo	-1,9	-3,5	-3,5	-3,2	-2,6
Změna strukturálního salda	-0,8	-1,6	0,0	0,3	0,6